

Evaluering af Ungdomsuddannelse for Unge med Særlige Behov (USB)

Delrapport over de kvalitative interview

Indhold

1.	Kvalitative hovedkonklusioner	1
2.	Rapportens opbygning	4
3.	Metode	5
3.1	Rekruttering og gennemførelse	6
4.	Præsentation af informanterne	8
4.1	Forældrenes involvering i uddannelsens tilrettelæggelse	11
5.	Evalueringen af informationen om uddannelsen	12
5.1	Forskellig formaliseringsgrad i informationsprocessen	12
5.2	Information via andre kanaler end Ungdommens Uddannelsesvejledning	13
5.3	Det formaliserede informationsforløb	14
5.3.1	Præsentation af forskellige muligheder	14
5.3.2	Efterlysning af skriftligt informationsmateriale	15
6.	Evalueringen af henvisningsprocessen	16
6.1	Rollefordeling mellem de professionelle	16
6.2	Godkendelse og økonomisk bevilling	17
7.	Evaluering af uddannelsesplanen	19
7.1	De unge, som endnu ikke er påbegyndt ungdomsuddannelse for unge med særlige behov	19
7.2	De unge, som er i gang med ungdomsuddannelse for unge med særlige behov	20
7.3	Formålet med uddannelsesplanen	20
8.	Den unges forsørgelsesgrundlag	22
8.1	Unge under 18 år	22
8.2	Unge over 18 år	23
9.	Klager/uenighed	24

1. Kvalitative hovedkonklusioner

I den kvalitative del af evalueringen af ungdomsuddannelse for unge med særlige behov er der fremkommet en række hovedkonklusioner, som sammenfattes i nærværende afsnit.

Positiv oplevelse af det uddannelsen

Helt generelt opleves ungdomsuddannelse for unge med særlige behov som et positivt tiltag, der retter sig mod at give unge med særlige behov mulighed for at tage en ungdomsuddannelse rettet mod deres særlige situation.

Forskelle i målgruppen

Undersøgelsens informanter og målgruppen for ungdomsuddannelse for unge med særlige behov udgør en meget forskelligartet gruppe, hvor der er store variationer i behov, udviklingsniveauer samt såvel faglige som sociale kompetencer, og der er således væsentlig forskel på ressourceniveauet hos de unge.

På tilsvarende vis dækker forældregruppen også over et bredt spektrum med forskellig grad af ressourcer. Fælles for forældrene er dog, at de alle i høj grad er involveret i planlægningen af de unges uddannelsesforløb, ikke mindst ud fra en betragtning om, at det er nødvendigt at være proaktive for at sikre optimale vilkår for deres børn.

Tidspunkt har betydning for oplevelsen af informations- og henvisningsprocessen

Det indledende 'møde' med ungdomsuddannelse for unge med særlige behov opleves forskelligt, afhængig af hvornår dette har fundet sted i forhold til muligheden for ungdomsuddannelse for unge med særlige behovs opståen. De familier, der forholdsvis tidligt efter lovens ikrafttræden har stiftet konkret bekendtskab med ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, har oplevet en informations- og henvisningsproces, som har båret præg af, at ungdomsuddannelse for unge med særlige behov og de professionelle 'systemer' omkring ungdomsuddannelse for unge med særlige behov (Ungdommens Uddannelsesvejledning, kommunen etc.) har været i en opstartsfasen. Forældrene har her været nødt til selv at være meget opsøgende, og der har i flere tilfælde været en omvendt informationsrelation, hvor forældrene selv har indsamlet information og givet denne videre til de relevante personer i uddannelses- eller kommunalt regi.

Familier, hvor ungdomsuddannelse for unge med særlige behov først senere efter lovens ikrafttræden har været relevant for den unge, har oplevet en større grad af formalisering i informations- og henvisningsprocessen. Her har vejlederne fra Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU-vejlederne) som udgangspunkt været mere velinformerede om muligheden for ungdomsuddannelse for unge med særlige behov og har på denne baggrund kunnet spille en større rolle fra første færd. Også i nogle af disse tilfælde har familierne dog fornemmet, at ungdomsuddannelse for unge med særlige behov er en forholdsvis ny mulighed, da der i forbindelse med de mere formelle møder har været uklarhed omkring rolle- og ansvarsfordelingen mellem de forskellige professionelle. Dette har skabt usikkerhed i familierne og givet indtryk af, at der stadig er rum for forbedringer. Dog synes tendensen at være, at der i den forløbne periode fra muligheden for ungdomsuddannelse for unge med særlige behovs opståen til nu er sket en udvikling i retning af mere formaliserede processer.

Det formaliserede informations- og henvisningsforløb

Informations- og henvisningsprocessen er i de mere formaliserede forløb ofte overlappende. Der initieres her gerne et møde mellem UU-vejleder, kommune, eventuelt en lærer fra den nuværende skole og den unge samt dennes familie. Her diskuteres mulige uddannelsesstilbud med udgangspunkt i den unges ønsker og evner, og mødet munder normalt ud i en beslutning om, hvilken uddannelsesinstitution der skal søges optagelse på.

Positiv vurdering af UU-vejlederne som tovholdere i processen

UU-vejlederen er tovholder i denne proces, om end der er forskel på, i hvilken udstrækning den enkelte UU-vejleder formår at have og signalere et overblik over muligheder og sagsgange. I langt de fleste tilfælde opfattes UU-vejlederens indsats dog som god og engageret, hvilket vurderes positivt og giver familierne en tryghed i forløbet.

Præsentation af flere uddannelsesmuligheder giver følelse af medinddragelse i valgprocessen

Informations- og henvisningsprocessen vurderes tillige i lyset af, hvilke muligheder den enkelte unge og dennes familie er blevet præsenteret for. Det er her af betydning, at den unge og familien får en følelse af at være medinddraget og have en reel mulighed for selv at være med til at vælge den specifikke uddannelsesinstitution. I denne proces er skriftligt materiale omkring de forskellige uddannelsesstilbud ønskværdigt.

Ingen bekymring om godkendelse eller økonomisk bevilling, men ønske om hurtigere bekræftelse

Forældrene udtrykker generelt ikke bekymring i forhold til kommunens godkendelse af den unge til ungdomsuddannelse for unge med særlige behov eller tildelingen af den økonomiske bevilling til uddannelsen, når de og deres søn/datter har været igennem det mere formaliserede forløb. Flere kritiserer dog, at der går lang tid fra den indledende del af processen, til de modtager en skriftlig bekræftelse på, at den unge er optaget på den ønskede uddannelsesinstitution.

Uddannelsesplan

De unge, som endnu ikke er påbegyndt ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, har ikke fået udarbejdet en uddannelsesplan i detaljer. Deres interesser og ønsker er blevet belyst, og der er derfor ofte taget stilling til den overordnede retning på uddannelsen, men de nærmere detaljer er ikke præciseret.

<p>Løbende revurdering af uddannelsesplanen vurderes positivt, da det 'tager højde for virkeligheden'</p>	<p>De unge, som er i gang med ungdomsuddannelse for unge med særlige behov og har en uddannelsesplan, giver udtryk for stor tilfredshed med denne. Uddannelsesplanen er individuelt afstemt efter deres ønsker og behov og rummer muligheden for, at de kan afprøve deres evner.</p>
<p>Oplevet vilkårlighed i forsørgelsesgrundlaget</p>	<p>Uddannelsesplanen revurderes løbende, hvilket opfattes positivt. De unges særlige situation gør det vanskeligt at planlægge et uddannelsesforløb over tre år, og revurderingen opleves at give mulighed for at lave justeringer i overensstemmelse med den unges ønsker og behov undervejs. Det er karakteristisk for flere af de unge, at de ønsker, at ungdomsuddannelse for unge med særlige behov skal kvalificere dem til arbejdsmarkedet.</p>
<p>Overgangen til 18 år giver anledning til frustrationer</p>	<p>Forsørgelsesgrundlaget i forbindelse med ungdomsuddannelse for unge med særlige behov varierer på tværs af målgruppen, og generelt oplever familierne, at de økonomiske ydelser tildeles ret tilfældigt. En god sagsbehandler, et indgående kendskab til paragrafferne eller et pres på kommunen opfattes at kunne bidrage til, at den unge tildeles en økonomisk mere fordelagtig ydelse.</p> <p>Overgangen fra barn til voksen ved det 18. år opleves af familierne at repræsentere et skel i relation til, hvor meget økonomien fylder i bevidstheden. Familierne til de unge under 18 år tænker ikke pt. så meget over den unges økonomi, men er opmærksomme på, at der sker nogle ændringer, når den unge fylder 18. Ændringer, som for øvrigt af flere beskrives som uhenigtsmæssige, idet nogle af de økonomiske 'goder' frafalder, uden at de modsvarende behov på samme vis forsvinder.</p>
<p>0 klager = 0 utilfredshed?</p>	<p>Blandt de unge over 18 år og deres forældre (fire af evalueringens i alt 12 unge er over 18 år) foreslås en ændring i forsørgelsesgrundlaget i forbindelse med ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, således at de unge i stedet fx får SU med tillæg. En sådan ændring vil give en ensartethed på tværs og eliminere følelsen af tilfældighed. I tillæg vil man herved overkomme det paradoks, der opleves at ligge i, at flere af de unge modtager passiv forsørgelse, samtidig med at de med ungdomsuddannelse for unge med særlige behov ønsker at kvalificere sig til arbejdsmarkedet.</p>
	<p>Ingen af de interviewede familier har indgivet klager i forbindelse med processen omkring ungdomsuddannelse for unge med særlige behov. Tilsyneladende er ikke alle blevet informeret om klagemuligheden, men der udtrykkes ikke på denne baggrund kritik, da der ifølge familierne ikke har været anledning til at klage.</p>
	<p>Familierne giver udtryk for en vis usikkerhed omkring, hvordan det kan påvirke den videre behandling af de unge, hvis de skulle finde på at indgive en klage. Dertil giver de udtryk for, at de oplever, at det er ressourcekrævende at klage. Fraværet af klager kan derfor ikke entydigt tolkes som et udtryk for fuld tilfredshed.</p>

2. Rapportens opbygning

Den kvalitative delrapport vil være struktureret i forhold til de fem temaer, som Undervisningsministeriet har ønsket belyst i tilbudsoplægget (s.3) af 11. marts 2008 til Capacent Epinion i forbindelse med gennemførelse af semi-strukturerede interviews som en del af evalueringen af ungdomsuddannelse for unge med særlige behov. Rapporten vil således forholde sig til følgende fem temaer:

- Informationsprocessen
- Henvisningsprocessen
- Uddannelsesplanen
- Den unges forsørgelsesgrundlag
- Klager/uenighed med Ungdommens Uddannelsesvejledning eller kommunen om tilbuddet

Overlappende temaer

De fem temaer er i realiteten ofte overlappende, men afrapporteres af analysemæssige hensyn separat i rapporten for at skabe klarhed inden for det enkelte tema. Der vil dog, når dette vurderes relevant, trækkes tråde på tværs af temaerne for herved at skabe et helhedsbillede af den samlede proces vedrørende ungdomsuddannelse for unge med særlige behov. Videre gør det sig gældende, at flere af de unge i undersøgelsen endnu ikke er påbegyndt ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, og nogle temaer kan som konsekvens heraf ikke afdækkes i samme omfang (fx er den enkelte unges uddannelsesplan i disse tilfælde endnu ikke udarbejdet i detaljer).

Ud over evalueringen af de fem temaer vil rapporten starte med en redegørelse for undersøgelsens metodiske tilgang og væsentligste metodiske overvejelser. Herefter præsenteres informanterne, herunder såvel de unge med særlige behov som deres familier, for at give et dybdegående kendskab til målgruppen. Afslutningsvis evalueres de fem temaer separat.

3. Metode

12 semistrukturerede interview i fem kommuner

Den kvalitative del af evalueringen af ungdomsuddannelse for unge med særlige behov baserer sig på 12 semistrukturerede interviews gennemført ultimo april 2008 i følgende kommuner: Glostrup, Albertslund, Ballerup, Høje-Taastrup og Skanderborg kommune. Heraf udgør Glostrup, Albertslund, Ballerup og Høje-Taastrup henvisningskommuner for seks af de unge, mens Skanderborg Kommune er henvisningskommune for de øvrige seks.

Målgruppen for ungdomsuddannelse for unge med særlige behovs karakteristika betyder, at der til en evaluering af ungdomsuddannelse for unge med særlige behov knytter sig en række metodiske udfordringer. Det gælder ikke mindst for den kvalitative del, hvor målgruppen, de unge med udviklingshæmning, autismspektrumsforstyrrelser eller lignende, inddrages direkte. Dette har Capacent Epinion taget højde for igennem alle faser af den kvalitative del af evalueringen med fokus på især gennemførelsen af de semistrukturerede interviews.

Styrken ved netop semistrukturerede interviews er, at denne mere fleksible interviewform skaber plads til den variation, målgruppen for ungdomsuddannelse for unge med særlige behov kræver. Et interview med en ung autist kan fx ikke gennemføres på samme måde som et interview med en forælder til et barn. Ligeledes kræver et interview med flere familiemedlemmer på én gang, at interviewer fleksibelt kan skifte fokus, nuanceringsgrad og abstraktionsniveau afhængigt af, hvem af interviewdeltagerne der i øjeblikket er i fokus.

Familieinterview

Konkret gjorde de semistrukturerede familieinterviews det blandt andet muligt at variere ordlyden af interviewspørgsmålene, alt efter hvem intervieweren sad overfor, og fleksibelt at spørge ind til de forskellige elementer i den rækkefølge, der i interviewet forekom mest naturlig. Samtidig sikrede Capacent Epinion, at alle de relevante temaer blev dækket i løbet af interviewet. Herved var det muligt gennem det kvalitative setup at afdække deltageres individuelle oplevelser og erfaringer med ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, samtidig med at det i analysefasen er muligt at trække linjer på tværs.

3.1 Rekruttering og gennemførelse

Rekruttering til de semistrukturerede interviews forgik ved, at Capacent Epinion i samarbejde med Undervisningsministeriet definerede kriterierne for udvælgelsen af relevante interviewpersoner.

En prioritering var her, at flest mulige af de unge informanter skulle have været igennem den formelle henvisningsproces via Ungdommens Uddannelsesvejledning og nu være i gang med et forløb under ungdomsuddannelse for unge med særlige behov. Tidspunktet for undersøgelsen i forhold til ikrafttrædelsestidspunktet for loven om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov betød dog, at flere af de unge først efter sommerferien skal påbegynde en ungdomsuddannelse for unge med særlige behov. I evalueringen af uddannelsesplaner skelnes der derfor mellem de unge, der har en udarbejdet uddannelsesplan, og de unge, hvor uddannelsesplanen endnu er i udarbejdelsesfasen.

I rekrutteringen tilstræbtes ligeledes en vis geografisk spredning i forhold til, fra hvilke kommuner de unge er blevet henvist til ungdomsuddannelse for unge med særlige behov.

UU behjælpelig ved udvælgelse af informanter

Kriterierne for deltagelse blev præsenteret for Ungdommens Uddannelsesvejledning/kommunerne, der i forlængelse heraf udvalgte relevante unge/familier og indhentede deres accept til interviews. Capacent Epinion stod herefter for at etablere den endelige kontakt og aftale de nærmere detaljer omkring tid og sted for de enkelte interviews.

I udgangspunktet tilstræbtes at få den unge til at deltage i interviewet. Formålet med dette var at få både forældres og de unges oplevelse af ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, da denne kan variere. I praksis var rekrutteringsfasen præget af lydhørhed over for familiernes egen vurdering af, hvorvidt det i interviewet ville give mening at inddrage den unge. I de tilfælde, hvor forældrene vurderede, at den unge ville kunne give udtryk for sine oplevelser med ungdomsuddannelse for unge med særlige behov og/eller ville få noget ud af interviewet, deltog den unge. I syv af interviewene deltog både forælder/forældre og den unge. I et interview deltog kun den unge, mens forældrene i fire tilfælde vurderede, at det ikke var hensigtsmæssigt at lade den unge deltage.

Interview foregik hos interviewpersoner

De semistrukturerede interviews foregik hjemme hos interviewpersonerne. Den primære årsag til dette var gennem denne for interviewpersonerne trygge ramme at få så mange nuancer af deres oplevelse og erfaringer med ungdomsuddannelse for unge med særlige behov verbaliseret. Risikoen for, at interviewpersonerne ville holde igen med utilfredshed eller personlige betragtninger, var meget lille, når interviewet foregik på deres egen bopæl. Unge med udviklingshæmning og andre psykiske og fysiske vanskeligheder har dertil et større behov for stabile rammer. Dette gælder ikke mindst i en interviewsituation, der for dem er ny og anderledes. Endeligt var det i praksis lettere at få flere familiemedlemmer samlet ét sted, når interviewet foregik i hjemmet.

Alle interviews blev foretaget af en trænet kvalitativ konsulent fra Capacent Epinion sammen med en referent. Tilstedeværelsen af mere end én er optimal, da referenten i interviewet kan supplere og indfange nuancer løbende. Nuancer, der er værdifulde, når interviewpersonernes erfaringer og oplevelser skal tolkes i analysefasen.

I de tilfælde, hvor en af de unge med særlige behov deltog i interviewet, var interviewerens ekstra opmærksom på at tage højde for målgruppens særlige karakteristika og variationen i de unges sociale kompetencer og refleksionsniveau. Herunder også den interne rollefordeling, der kan være mellem en forælder og et barn, og som fx kan betyde, at barnet måske lader forælderen vurdere noget, det ikke selv er helt sikker på.

Der kan ikke siges noget generelt konkluderende om systematiske forskelle mellem kommunerne

Det skal bemærkes, at der undervejs i rapporten visse steder er fremhævet variation i de forskellige elementer omkring ungdomsuddannelse for unge med særlige behov. Fokus er her på informanternes forskellige oplevelser og erfaringer – ikke på hvordan disse knytter sig til procedurer i specifikke kommuner eller landsdele. Det er på baggrund af nærværende undersøgelse ikke muligt at konkludere 'geografisk' eller kommunebaseret. Hertil er der i undersøgelsen for mange øvrige faktorer, som det ikke er muligt at kontrollere for. Fx kan eventuelle forskelle mellem kommunerne i undersøgelsen skyldes forskelle mellem, hvor velfungerende og ressourcerstærke de interviewede unge er. Eller det kan tilskrives, hvor langt de interviewede unge er i deres ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, og dermed hvornår de har gennemgået informations- og henvisningsprocessen i forhold til, hvornår loven om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov trådte i kraft.

4. Præsentation af informanterne

For at give et billede af den kvalitative undersøgelses deltagere og hermed af målgruppen for ungdomsuddannelse for unge med særlige behov vil dette afsnit præsentere de væsentligste forhold vedrørende de unge, der indgår i evalueringen. I præsentationen vil der blive fokuseret på, hvor de unge konkret befinder sig i processen omkring ungdomsuddannelse for unge med særlige behov og på en beskrivelse af de unges såvel fysiske som psykiske tilstand. Videre belyses også de unges familiemæssige baggrund og dermed kernen i de unges netværk, hvor de henter deres daglige støtte.

Stor variation

Overordnet gælder det, at de unge udgør en meget forskelligartet gruppe, hvor der er store variationer i behov, udviklingsniveauer samt såvel faglige som sociale kompetencer. På denne vis dækker de unge over et bredt spektrum, hvor der er stor forskel på graden af den enkelte unges ressourcer.

På tværs gør det sig gældende, at de unge alle har realistiske fremtidsbilleder af, hvordan deres liv vil komme til at tage form. Dette kommer konkret til udtryk ved, at de unge alle drømmer om at få et job, da dette opleves at give en meget stor livsværdi, men at drømmen om et job er harmonerende med det, de unge reelt må kunne forventes at varetage arbejdsmæssigt.

Præsentation af de tolv informanter

Nedenfor følger en præsentation af de 12 unge, der indgår i den kvalitative del af evalueringen:

- Ung mand, 21 år og spastiker, bor alene i Skanderborg. Han er i gang med første del af ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, hvilket omfatter: VUC - AVU dansk, hjemmesidedesign samt tre dage i butik hos Dansk Røde Kors. Derudover er han besøgsvener og går til svømning. Han deltog alene i interviewet, som foregik i hans eget hjem. Han var velformuleret og meget bevidst om egne muligheder og ønsker.
- Ung mand, 20 år, har en halvsidig lammelse og har gået i specialklasse det meste af sin skoletid. Han bor p.t. på Egmonthøjskolen,

som er første uddannelsesdel. I øjeblikket er han i gang med at afklare det videre uddannelsesforløb. Moderen deltog i interviewet, som foregik hjemme hos forældrene.

- Ung kvinde, 19 år, har epilepsi i svær grad. Hun er netop startet på ungdomsuddannelse for unge med særlige behov og går på en skole i Århus, der har tilbud til sent udviklede. Hun er i meget kortvarige praktikker for tiden, indtil det bliver besluttet, hvordan uddannelsesplanen skal se ud, og hun finder ud af, hvilke skoler der tiltaler hende. Hun deltog sammen med begge forældre i interviewet, men hun havde meget svært ved selv at udtrykke sig og huske ting. Hun blev forsøgt inddraget i samtalen, men hun foretrak, at forældrene svarede for hende.
- Ung mand, 17 år, sent udviklet med ADHD. Han er ikke startet på ungdomsuddannelse for unge med særlige behov endnu, det skal han i august 2008, hvor han starter på en specialskole for voksne i Silkeborg. I øjeblikket går han i specialklasse i en almindelig folkeskole. Han deltog i interviewet sammen med sin moder. Det var primært moderen, der svarede på interviewspørgsmålene, mens han supplerede.
- Ung kvinde, 21 år, ikke nærmere defineret syndrom. Er ikke alderssvarende i udvikling. Hun bor hjemme, og er i gang med første uddannelsesdel på ASV Horsens, som er en specialskole for voksne. Hun deltog i interviewet sammen med sin moder og kunne ikke selv sætte ord på sit handicap, men fortalte, at hun har ekstra behov for hjælp i de boglige fag.
- Ung mand, 17 år, sent udviklet med ADHD. Han er ikke startet på ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, men starter til sommer i et kombineret praktik- og skoleforløb. Han blev interviewet med hjælp fra moderen, der bedst kunne formulere de overvejelser, familien har gjort sig. Han var ikke i stand til selv at formulere de væsentlige overvejelser omkring uddannelsesforløb.
- Ung mand, 16 år, ingen fastdefineret diagnose. Moderen havde svangerskabsforgiftning, og hun fortæller, at han altid har været anderledes. Han bor på institution, døgnplads, sammen med tolv andre udviklingshæmmede i Hellerup. Han går nu i 10.klasse. Efter sommerferien skal han på Maglemeden. Moderen deltog i interviewet, der foregik hjemme hos hende.
- Ung kvinde, 16 år, Down's Syndrome. Hun bor hos sine plejeførelde i Ballerup, hvor hun har boet i syv år. Hendes storesøster bor ligeledes hos plejeførelde. Hun går i 10. klasse, og starter efter sommerferien på Maglemeden. Hun og plejemoder deltog begge i interviewet, der foregik hos plejeførelde. Det var begrænset, hvor aktivt hun deltog i samtalen.

- Ung kvinde, 17 år, har Turner Syndrome, er autist og har sukkersyge. Hun bor pt. på efterskole, men skal efter sommerferien på Fane-fjord skole. Det er en teaterskole, der også har en restaurationsdel. Stedfaderen og hendes moder har desuden en fælles dreng, hendes lillebror, på fire år. I interviewet deltog stedfaderen, der ikke er hendes biologiske fader, men har boet sammen med hende siden hun var tre år gammel. Interviewet foregik i familiens hjem i Glostrup.
- Ung mand, lige fyldt 16 år, fik efter fem års ventetid i sommer en diagnose på infantil autisme. Han går i 10. klasse i Albertslund, men skal efter sommerferien på Maglemeden. Han interesserer sig for IT og har været i praktik som systemudvikler. Han deltog i interviewet sammen med sin moder, der varetog kommunikationen, da han svarede 'der ved jeg ikke' på de stillede spørgsmål.
- Ung mand, 16 år, medfødt hjerneskade, hvor han mangler hjernebjælken. Er mellemste barn ud af en søskendeflok på tre. Han har svært ved helt elementære ting, fx at organisere sit liv. Han går i 10. klasse og skal starte på Maglemeden efter sommerferien. Pt. tager han selv bussen om morgenen, hvilket er en stor ting. På moderens ønske deltog han ikke selv i interviewet, der derfor kun gennemførtes med hende.
- Ung mand, 17 år, autist. Hans forældre er skilt. Han går på en 3-årig ungdomsuddannelse for unge med særlige behov i Herlev, hvilket han har været i gang med i seks uger. Han er flyttet fra en efterskole til ungdomsuddannelse for unge med særlige behov midt i et uddannelsesforløb. Interviewet fandt sted sammen med hans moder og stedfader. Han var glad for at fortælle om sine interesser for fx fodbold og kunne selv svare på mange spørgsmål.

Fem er i gang, og syv starter efter sommerferien

Sammenfattende for de unge gør det sig således gældende, at fem er i gang med en ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, hvoraf en er flyttet til uddannelsen midt i et andet uddannelsesforløb, og syv af de unge står overfor at skulle påbegynde uddannelsen efter sommerferien.

Som præsentationen af de unge viser, udgør de unge en meget forskelligartet gruppe og har forskellige tilgange til udbyttet af ungdomsuddannelse for unge med særlige behov: For nogle er det et springbræt og en opkvalificering i forhold til at finde og kunne varetage et job. For andre handler det ligeledes om faglige input og udvikling, men i lige så høj grad om muligheden for at forberede de unge på et mere selvstændigt voksenliv. Fokus er her eksempelvis på at lære at færdes i trafikken, at bo alene eller med en hjælper etc. En moder, hvis søn skal starte på ungdomsuddannelse for unge med særlige behov i sommeren 2008, udtrykker det som følger:

"Det er naturligt, at han skal fortsætte med at gå i skole [efter 10. klasse]. Han har brug for at lære mange ting, og han er nysgerrig. Det ville være fremmed for ham at starte på et beskyttet værksted eller lignende. Han har brug for voksne til at give struktur – og også til at udfordre ham".

Mange forældre nævner ligeledes, at det i særdeleshed er det sociale, der er vigtigt for dem i forhold til ungdomsuddannelse for unge med særlige behov; at deres børn færdes blandt ligesindede og får mulighed for at danne venskaber.

4.1 Forældrenes involvering i uddannelsens tilrettelæggelse

Ofte engagerede og involverede forældre

Som det fremgår af ovenstående, har de unges forældre spillet en betydelig rolle gennem interviewene i forhold til at få besvaret interviewspørgsmålene. Og som med de unge, udgør forældregruppen heller ikke en ensartet gruppe. Karakteristisk er det dog, at mange beskriver sig selv som ressourcestærke – flere forældre betegner direkte sig selv således. Konkret betyder dette, at forældrene er yderst engagerede i deres børns ve og vel, og at de er villige til at kæmpe lange og hårde kampe for deres børns trivsel. Flere indgår i interesseorganisationer som eksempelvis LEV eller handicapgrupper. En moder til en af de unge udtrykker det således:

”Vi er en familie på dupperne, vi undersøger tingene [...] vi er jo ikke unikummer. Vi er en almindelig familie, vi presser bare på. Har man ikke ressourcerne i familien, får børnene jo ikke det, de har behov for. Ressource-svage familier må have det svært”.

Det er dog ikke alle forældrene i undersøgelsen, der kan karakteriseres som ressourcestærke. Det gælder for disse forældre i udpræget grad, at de oplever mange forhold ved deres børns situation og uddannelsesforløb som uoverskuelige og uoverkommelige. På denne vis er de unge meget forskelligt stillede; dette ikke blot grundet de individuelle og subjektive forskelle mellem dem, men i lige så høj grad grundet deres familiemæssige baggrund.

Der er ikke desto mindre på tværs af interviewene en tendens til, at forældrene er involveret i planlægningen af uddannelsesforløbene på et meget detaljeret niveau. Flertallet opfatter ungdomsuddannelse for unge med særlige behov som en unik mulighed, men har samtidig oplevelsen af, at de som forældre skal være proaktive i forhold til at sikre optimale vilkår for deres barn både hvad angår optagelse, uddannelsesindhold og forsørgelsesgrundlag.

5. Evalueringen af informationen om uddannelsen

I dette afsnit ses nærmere på informationsprocessen vedrørende ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, og afsnittet vil på denne vis centre sig om at skitsere, hvorledes de unge og deres familier har fået kendskab til ungdomsuddannelse for unge med særlige behov. Informationsprocessen kan indledningsvis påpeges at være af afgørende betydning, da det er nødvendigt at høre og få tilstrækkelig information om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov for reelt at have mulighed for at tage imod Undervisningsministeriets tilbud om uddannelsen.

5.1 Forskellig formaliseringsgrad i informationsprocessen

Udgangspunktet for evalueringen var, at orienteringen om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov til målgruppen i praksis ville forestås af Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU), jf. Lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov. Da loven bag ungdomsuddannelse for unge med særlige behov imidlertid først blev vedtaget med ikrafttræden pr. 1. august 2007, var det forventet, at der blandt de unge ville være nogen, der ikke har været igennem den formelle informations- og henvisningsproces, og dette afspejles i interviewene.

Manglende information i opstartsfasen

Især blandt de unge, som er påbegyndt ungdomsuddannelse for unge med særlige behov forholdsvis hurtigt efter muligheden ikrafttræden, har informationsprocessen været præget af, at uddannelsen er i en opstartsfasen, hvor de involverede professionelle tilsyneladende har manglet tilstrækkelig information. Det er karakteristisk, at næsten alle de forældre, der tidligt fik kendskab til uddannelsen selv har været meget opsøgende. Forældrene har oplevet, at kommunen og UU ikke havde kendskab til uddannelsen, hvorfor forældrene selv måtte indhente information om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov og give denne videre til relevante personer i uddan-

nelses- eller kommunalt regi. UU opleves ikke i disse tilfælde at have været opsøgende, men derimod har forældrene her en oplevelse af selv at have initieret forløbet.

Efterhånden mere formaliseret informationsproces

I de tilfælde, hvor ungdomsuddannelse for unge med særlige behov og hele informationsdelen omkring uddannelsen først er fundet sted senere i forhold til lovens ikrafttræden, har der i højere grad været tale om en mere formel informationsproces, hvor UU og vejlederen herfra har spillet en større rolle i forhold til at oplyse om uddannelsen og de konkrete muligheder herunder.

5.2 Information via andre kanaler end Ungdommens Uddannelsesvejledning

Familierne holder sig orienteret

Det skal dog bemærkes, at det generelt gør sig gældende, at familierne løbende har holdt sig orienteret om de videre uddannelsesmuligheder for den unge og fx fået information via andre forældre til unge med særlige behov, via venner og bekendte (eksempelvis hvis disse er ansat indenfor det sociale område og kender til mulighederne via deres arbejde), eller via lærere på den skole, den unge går på/har gået på forud for deres start på ungdomsuddannelse for unge med særlige behov. Mange forældre har således fået kendskab til relevante uddannelsesinstitutioner og tilbud gennem andre kanaler end UU.

Det varierer, hvorfra familierne har fået information om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov. Flere af forældrene fortæller, at der på den unges skole har været afholdt forældremøder, hvor forældrene til fx alle elever i en klasse har været inviteret, og hvor skolens lærere og ofte tillige repræsentanter for mulige relevante uddannelsesstilbud har præsenteret de forskellige uddannelser.

Information fra skole

Flere familier fortæller, at de skoler/efterskoler, som de unge går på forud for starten på ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, er meget opmærksomme på at hjælpe de unge og deres familier med information om de videre uddannelsesmuligheder, hvilket der sættes stor pris på fra familiernes side. Lærerne på disse skoler kender den enkelte unge og opleves derfor af forældrene at være velkvalificerede til give deres bud på, hvad der fremover vil være relevant uddannelsesmæssigt for den unge.

De unge, hvor familierne giver udtryk for, at skolerne har været en afgørende informationskanal, har ofte taget deres grunduddannelse på en specialskole, hvor der naturligt er større opmærksom på de unges særlige situation og behov i relation til videre uddannelse. Der vil her være flere elever, for hvem ungdomsuddannelse for unge med særlige behov er relevant, og det er således tilsvarende relevant for skolerne at afholde forældremøder med information om uddannelsesmuligheder målrettet de unge med særlige behov

Andre familier fortæller derimod, at de har fået den første information om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov fra sagsbehandleren i kommunen og kun i begrænset omfang fra grundskolerne. Det er kun på

specialskolerne, at informationsindsatsen er delvist forankret via planlagte informationsmøder.

5.3 Det formaliserede informationsforløb

Møde med UU-vejleder, sagsbehandler og evt. lærere

Et typisk informationsforløb, når den mere formelle proces indtræder, tager ofte form ved, at der arrangeres et møde med UU-vejlederen, kommunens sagsbehandler og eventuelt lærere fra den unges skole/efterskole. Dette møde finder ofte sted i løbet af det sidste halve år på den unges skole/efterskole og har således til formål at afklare den unges kompetenceprofil med henblik på at afklare det videre uddannelsesforløb.

På mødet diskuteres mulige uddannelses tilbud, ønsker fra såvel den unges som forældrenes side, samt eventuelt hvad den unges kammerater har af planer for fremtiden. Ofte suppleres dette møde af et møde mellem UU-vejlederen og den unge, hvor de taler om den unges interesser, og hvor der på denne baggrund laves et oplæg til uddannelsesplan.

UU-vejlederens rolle

UU-vejlederne fungerer og ses som tovholdere i de mere formaliserede informationsforløb. Det varierer dog, i hvilken grad UU-vejlederen træder i karakter som en sådan samlande enhed med overblik over mulige uddannelses tilbud til den enkelte unge, sagsgange m.m. Denne variation kan skyldes individuelle forskelle hos UU-vejlederne, men en del af forklaringen kan ligeledes være at finde i ungdomsuddannelse for unge med særlige behovs forholdsvis korte eksistens på evalueringstidspunktet. Flere af forældrene kobler da også eventuelt manglende overblik og reel tovholderfunktion hos UU-vejlederen med, at ungdomsuddannelse for unge med særlige behov er et forholdsvis nyt tilbud, som også UU-vejlederne skal lære at kende.

Hovedparten af familierne vurderer dog UU-vejledernes indsats meget positivt. De beskrives fx i flere tilfælde at have godt styr på tingene og have forberedt sig godt til møder ved på forhånd at udfylde skemaer etc. De forældre og unge, der har oplevet, at UU-vejlederen har været engageret og haft overblik, giver udtryk for, at det har givet dem en følelse af tryghed.

Dertil kommer, at nogen af forældrene fremhæver, at de har fået en opfattelse af, at deres tilknyttede UU-vejleder har et relativt stort netværk i erhvervslivet, og det er deres indtryk, at dette muliggør en hurtig og smidig proces omkring praktikophold.

5.3.1 Præsentation af forskellige muligheder

Valgmuligheder?

Der er forskel på, i hvilken udstrækning den enkelte unge og hans/hendes familie oplever at være blevet præsenteret for flere muligheder eller blot en enkelt. I de situationer, hvor den unge og familien er blevet præsenteret for flere uddannelsesinstitutioner, som UU-vejlederen har vurderet er relevante, giver de unge og forældrene udtryk for stor tilfredshed med forløbet omkring information om uddannelsen. De føler, at de i højere grad har haft mulighed for at vælge den uddannelse, der passer netop til den enkelte unge og

hans/hendes særlige behov, og de oplever således i høj grad at være inkluderet i processen, og at der bliver lyttet til deres ønsker og behov.

Skolebesøg

Som et led i processen beretter flere familier, at de har været på besøg på flere forskellige skoler, inden der blev truffet afgørelse om uddannelsesplan. I nogle tilfælde har UU-vejlederen arrangeret besøgene, hvorimod forældrene i andre tilfælde giver udtryk for i højere grad selv at have initieret besøgene.

Der er dog også eksempler på situationer, hvor familierne ikke oplever at være blevet præsenteret for et egentligt valg, men derimod kun for en enkelt mulighed. Informationen omkring den præsenterede uddannelsesmulighed har isoleret set været god, men følelsen af selv at være med til at vælge er meget begrænset. Her efterspørges en bredere information, der omhandler flere valgmuligheder indenfor ungdomsuddannelse for unge med særlige behov.

Det er muligt, at årsagen til kun at blive forelagt en enkelt mulighed er, at der ikke er andre relevante tilbud for den pågældende unge, og/eller at det givne tilbud er det mest oplagte og relevante. Slutfølelsen hos familien er ikke desto mindre, at valget er blevet truffet på forhånd, og at de reelt ikke har været en del af beslutningsprocessen.

Det er i dette lys, at en mor til en af de unge nævner, at det havde været bedre for hende, hvis hun havde fået en begrundelse for, hvorfor hun kun blev præsenteret for én uddannelsesmulighed for hendes søn. Hun nævner, at hun nok havde foretrukket, at hun og hendes søn var blevet forelagt forskellige muligheder, hvorefter hun i dialog med UU kunne have fundet frem til den mulighed, som var den mest oplagte og relevante. Resultatet vil være det samme, men for hende ville det have givet en anden oplevelse af at være blevet medinddraget i processen.

5.3.2 Efterlysning af skriftligt informationsmateriale

Savner skriftligt materiale om tilbud

Der efterlyses generelt noget skriftligt informationsmateriale, hvor man kan læse nærmere om de forskellige uddannelses tilbud og sammenligne disse.

Flere, såvel de unge selv som forældrene, har besøgt skolerne, enten forud for eller i forbindelse med beslutningen om at vælge en konkret skole, og de ser dette som en god mulighed for at få et indtryk af skolerne. Det vil dog ifølge familierne være en fordel, hvis der eksisterede noget materiale om de forskellige tilbud på skrift, som enten kunne bruges som supplement til eller erstatning for besøgene på skolerne.

6. Evalueringen af henvisningsprocessen

Udgangspunktet for evalueringen er, at Ungdommens Uddannelsesvejledning i henhold til bekendtgørelse nr. 974 om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov af 19. juli 2007 forestår henvisningsprocessen til ungdomsuddannelse for unge med særlige behov og udarbejder et udkast til en uddannelsesplan for den enkelte unge under hensyntagen til den unges og forældrenes ønsker. Det er kommunalbestyrelsen i den enkelte kommune, der godkender den unges berettigelse til uddannelsen. Herefter sikrer Ungdommens Uddannelsesvejledning udarbejdelse af og opfølgning på uddannelsesplanen.

Henvisningsprocessen er ofte sammenfaldende med informationsprocessen i den forstand, at der på de tidligere beskrevne møder dels informeres om muligheder fra de professionelle, primært UU-vejlederen, og dels indsamles oplysninger om den unge til brug for henvisningsprocessen.

Formelle papirer

Der skal i forbindelse med indsamlingen af oplysningerne udfyldes nogle papirer, hvilket UU-vejlederen i vid udstrækning står for. I flere tilfælde har UU-vejlederen allerede til mødet udfyldt hovedparten af papirerne, hvilket giver familierne et indtryk af, at UU-vejlederen er velforberedt og kender den unge.

6.1 Rollefordeling mellem de professionelle

Oplevelsen af papirernes videre gang og den efterfølgende visitation og bevilling til ungdomsuddannelse for unge med særlige behov varierer.

Nogle af forældrene beskriver, at UU-vejlederen tager hånd om den videre proces og sørger for at tage den enkelte unges sag med videre i systemet, og disse forældre oplever en høj grad af trykthed herved. De har ikke kendskab

til selve visitationsprocessen, men har en oplevelse af, at denne bare kører, som den skal. Henvisningsprocessen opleves her som tilgængelig og enkel.

Uklar rollefordeling?

I andre tilfælde har forældrene dog oplevet, at der på møderne har været en uklar rollefordeling mellem UU-vejlederen og kommunens repræsentant, som eksempelvis er kommet til udtryk ved, at det ikke har ligget fast, hvem der har skullet sende papirerne fra mødet videre til brug på det efterfølgende visitationsmøde. Dette har skabt en usikkerhed hos forældrene, der ikke har følt sig sikre på, at der har været helt styr på den unges sag. Der gives her flere eksempler på, at forældrene har følt sig nødsaget til konkret at spørge, hvem der efterfølgende gør hvad.

For at udrydde denne usikkerhed og i stedet skabe tryghed i henvisningsprocessen er det således nødvendigt at have en klar fordeling af roller og beslutningskompetencer de professionelle imellem og lade dette skinne tydeligt igennem i forhold til familierne.

Træghed i 'systemet'

Der gives ligeledes blandt nogle af familierne udtryk for, at mødet med det formelle system har været karakteriseret af en form for træghed. Blandt andet er der gået lang tid mellem afholdelsen af det formaliserede møde og udmeldingen om optagelse på den pågældende uddannelsesinstitution. Processen føles på denne måde lang og opleves af familierne at hænge sammen med langsommelige procedurer i kommunalt regi.

6.2 Godkendelse og økonomisk bevilling

Ingen bekymringer om godkendelse eller økonomisk bevilling

Generelt udtrykker familierne ingen bekymring i forhold til kommunens godkendelse af den unge til ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, når først de har gennemgået den mere formaliserede informations- og henvisningsproces. De oplever, at de i samarbejde med UU-vejlederen og eventuelt øvrige professionelle er kommet frem til en relevant uddannelsesmulighed, og at kommunen på denne baggrund naturligt vil godkende den unge til uddannelsesforløbet og i forlængelse heraf give den økonomiske bevilling til uddannelsen.

En enkelt familie har været igennem et forløb, hvor en ung mand har ønsket at blive overført til ungdomsuddannelse for unge med særlige behov midt i et uddannelsesforløb på en efterskole, som han ikke havde lyst til at fortsætte. Her var det forældrene, som initierede skiftet til ungdomsuddannelse for unge med særlige behov og fandt ud af, hvilken skole han ønskede at starte på i stedet samt fandt ud af, at der var en ledig plads. De oplevede her en vis træghed og manglende fleksibilitet i forhold til at foretage uddannelsesskiftet. På denne baggrund beskrives henvisningsproceduren her som en ”*sej kamp*”, som familien kun føler, er lykket, fordi de vedvarende har lagt pres på kommunen.

Der er også et tilsvarende eksempel omkring skoleskift, hvor det dog er foregået problemløst, og hvor det allerede tilbagelagte skoleforløb blot er blevet skrevet ind som del af uddannelsesplanen.

Besked om optagelse

Det skal bemærkes, at der udover den generelle godkendelse og tildelingen af den økonomiske bevilling fra kommunens side tillige synes at være et vigtigt element omkring den mere specifikke optagelse på den konkrete uddannelsesinstitution. De unge, som ikke er begyndt på ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, oplever endnu ikke at have fået en egentlig melding om, at de er optaget på den pågældende uddannelsesinstitution. Flere forklarer, at de via uformelle kanaler mundtligt har fået at vide, at den unge er optaget, men de har ikke modtaget informationen på skrift eller direkte fra uddannelsesinstitutionen, hvilket skaber usikkerhed.

Familierne giver udtryk for, at den unges uddannelsesmæssige fremtid er noget, de tænker meget over, og de gør det i god tid. Der efterspørges derfor en hurtigere formel udmelding om, at den unge er optaget på den ønskede uddannelsesinstitution. Især fordi afgørelsen i flere tilfælde opfattes at være truffet, og man derfor lige så godt kunne melde dette klart ud til familien.

7. Evaluering af uddannelsesplanen

Jf. kapitel 3 i bekendtgørelse nr. 974 tilrettelægges efter godkendelsen af den enkelte unge til ungdomsuddannelse for unge med særlige behov et afklaringsforløb med det formål at udarbejde en uddannelsesplan. Hvor langt man er med udarbejdelsen af uddannelsesplanen i det enkelte tilfælde afhænger overordnet af, hvor langt den unge er i sin ungdomsuddannelse. Som beskrevet indledningsvis er syv af de unge endnu ikke påbegyndt ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, og de har derfor ikke pt. fået udarbejdet egentlige uddannelsesplaner.

7.1 De unge, som endnu ikke er påbegyndt ungdomsuddannelse for unge med særlige behov

For de unge, der endnu ikke er påbegyndt en ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, gælder, at de ikke har en egentlig uddannelsesplan. Ofte er deres interesser og ønsker dog blevet belyst, hvilket har dannet baggrund for, at der ofte er foretaget nogle indledende tanker og eventuelt beslutninger om overordnede retninger på uddannelsen. En detaljeret uddannelsesplan, der beskriver, hvad den unge konkret skal lave på uddannelsen, er dog endnu ikke udarbejdet.

Ønsker og evner afdækkes via et enkelt møde

I nogle tilfælde afdækkes den unges interesser og ønsker blandt andet via et møde mellem den unge og lederen eller en lærer fra den uddannelsesinstitution, som den unge skal starte på. Flere af de unge, som skal starte på en uddannelsesinstitution for unge med særlige behov efter sommerferien har allerede haft et sådant møde, men det er ofte svært for de unge selv at formidle, hvad mødet specifikt har indeholdt. Tilsyneladende er mødets formål, at skolen selv bliver i stand til at vurdere den unges kompetencer og på denne baggrund udarbejde en hensigtsmæssig uddannelsesplan med udgangspunkt i den unges ønsker og evner.

UU-vejleder står for afdækning af ønsker og evner

I andre tilfælde står UU-vejlederen i højere grad for belysningen af den unges interesser, ønsker og evner, og det er i denne forbindelse afgørende, at

UU-vejlederen får tilladelse til at se den unges journal. Denne tilladelse indhentes skriftligt fra enten den unge (over 18 år) eller forældrene (under 18 år).

7.2 De unge, som er i gang med ungdomsuddannelse for unge med særlige behov

Stor tilfredshed med uddannelsesplaner

Fem af de unge er i gang med en ungdomsuddannelse for unge med særlige behov og har fået udarbejdet en uddannelsesplan. Det gør sig her generelt gældende, at de alle oplever at have fået lavet en uddannelsesplan, der er skræddersyet efter deres ønsker og behov, og der gives på denne baggrund udtryk for stor tilfredshed.

Uddannelsesplanen tager udgangspunkt i, hvad den unge gerne vil og kan, og der udtrykkes blandt de unge stor tilfredshed med og glæde ved, at man selv er med til at påvirke, hvori uddannelsesplanen skal bestå.

Uddannelsesplanen er dog 'designet i store linjer' og rummer mulighed for ændringer, ikke mindst fordi det kan være svært på forhånd helt at vide, hvad der passer til den unges behov.

Løbende revidering af uddannelsesplan

Uddannelsesplanen laves for kortere perioder ad gangen, typisk for et halvt år, hvorefter den tages op og revurderes, ligesom det med mellemrum vurderes, om den pågældende uddannelse stadig er relevant for den unge. Dette opfattes generelt positivt, fordi den løbende vurdering opleves at gøre det muligt hele tiden at 'rette ind' i overensstemmelse med den unges interesser, ønsker og behov. Det er således ikke sikkert, at den enkelte unge bliver ved med at have samme interesser, og den løbende revurdering er derfor relevant for hele tiden at give den unge og familien en oplevelse af, at forløbet med ungdomsuddannelse for unge med særlige behov og uddannelsesplanen hele tiden er skræddersyet til den unges ønsker og behov.

7.3 Formålet med uddannelsesplanen

Det er kendetegnende for de mest ressourcestærke unge, at de foretrækker en meget individuel uddannelsesplan, der rummer muligheden for, at de kan afprøve deres evner.

Et par af familierne til de unge nævner på eget initiativ, at de unges særlige situation gør det svært at planlægge et uddannelsesforløb over tre år, og derfor opleves den løbende justering af uddannelsesplanen som meningsfuld.

De opfatter ungdomsuddannelse for unge med særlige behov som et ligeværdigt alternativ til andre ungdomsuddannelser og arbejder målrettet mod at blive kvalificeret til arbejdsmarkedet inden for et afgrænset fag- eller interesseområde.

De unge og deres familier ønsker, at uddannelsen skal kvalificere de unge til at varetage et job på et senere tidspunkt. Det er væsentligt, fordi de oplever, at et job kan bidrage til at give mening og indhold i tilværelsen. De er opmærksomme på, at de ikke vil kunne håndtere et fuldtidsarbejde, og de forestiller sig i overensstemmelse hermed snarere et job på nedsat tid.

8. Den unges forsørgelsesgrundlag

Lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov indeholder ikke regler om de unges forsørgelse i forbindelse med uddannelsen. Det er forudsat, at de unge, der deltager i ungdomsuddannelsen, bevarer deres hidtidige forsørgelse, og at uddannelsen blandt andet kan gives til førtidspensionister og som led i (for)rehabilitering efter de gældende regler for disse ydelser og tilbud. Der vil således skulle træffes afgørelser efter forskellig lovgivning, hvorfor det i evalueringen har været et mål at belyse, hvordan der i processen er taget hensyn til forsørgelse, om det har givet anledning til problemer, og i givet fald hvilke problemer.

Tildeling af ydelser opleves som et lotteri

Overordnet gør det sig gældende, at forsørgelsesgrundlaget opleves at blive tildelt som en ret tilfældig og meget varieret ydelse og dermed som et spil i lotteriet. Familier, der giver udtryk for, at de har en god sagsbehandler, eller at de kender systemet indefra, eller at de arbejder hårdt for at få det optimale ud af mulighederne, giver tilsvarende udtryk for, at de oplever, at de som familie er bedre stillet end mange andre familier uden samme muligheder eller ressourcer.

8.1 Unge under 18 år

Forsørgelse spiller kun en lille rolle for de unge under 18 år

I de familier, hvor den unge endnu ikke er fyldt 18 år (otte af evalueringens i alt 12 unge er under 18 år), har det økonomiske aspekt dog tilsyneladende indtil videre ikke fyldt så meget. Her gør det sig dog gældende, at familierne er uafklarede omkring det fremtidige forsørgelsesgrundlag, fordi lovgivningen omkring dette ændres, når den unge bliver 18. De regner dog med, at denne problematik vil blive taget op af sagsbehandleren i kommunen, når det bliver aktuelt.

Problemer ved overgangen til 18 år

Det skal bemærkes, at flere forældre nævner ændringen ved 18 år som uhensigtsmæssig. Dels fordi ændringen skaber usikkerhed i forhold til, hvad der herefter skal ske med den unge, og dels fordi det af princip opleves at være en utilstrækkelig lovgivning. Som en moder udtrykker det:

”Det er paradoksalt, at når min søn fylder 18 år, frafalder visse privilegier, som eksempelvis tabt arbejdsforsømmelse, når jeg skal tage med ham til lægen, men det gør hans behov ikke. Der er ting, der bliver konstante, selv om han formelt går over til at blive voksen.”

8.2 Unge over 18 år

Uklare regler om forsørgelse

På samme vis som de generelle bestemmelser vedrørende overgangen til voksensfæren kritiseres, kritiseres også de manglende faste regler vedrørende forsørgelsesgrundlaget i ungdomsuddannelse for unge med særlige behov.

Forslag om SU med ekstra klip

For at skabe ensartede rammer foreslås det blandt forældrene til de unge over 18 år (fire af evalueringens i alt 12 unge er over 18 år), at man indfører et system, hvor de unge betales SU med tillæg, eksempelvis svarende til det beløb, man almindeligvis på tjene ved siden af SU'en. Dette vil ikke blot skabe ensartethed vedrørende de unges økonomiske situation, det vil også gøre situationen nemmere i forhold til en mere følelsesmæssig eller psykisk dimension af spørgsmålet om forsørgelsesgrundlaget.

Pension giver den højeste indkomst - men opfattes som passiv forsørgelse

Flere familier giver udtryk for, at de stræber efter at modtage pension/førtidspension til den unge over 18 år, da dette udgør det mest optimale forsørgelsesgrundlag målt på månedlig indkomst. I flere tilfælde fremhæver familierne dog det paradoksale i, at den unge modtager passiv forsørgelse samtidig med, at han/hun i sit uddannelsesforløb målrettet ønsker at kvalificere sig til arbejdsmarkedet. På denne vis føler flere forældre, at de indgår i et dobbeltsidet spil, som faste regler i forsørgelsesgrundlaget vil kunne udrydde.

I forhold til økonomisk bevilling til ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, giver flere forældre udtryk for, at de oplever det som en god ordning, at der kun bliver givet økonomisk bevilling et år ad gangen. Årsagen er, at det med de unges særlige situation ikke er muligt at vurdere, om de unge vil vedblive med at være på den pågældende uddannelse i hele den treårige periode.

9. Klager/uenighed

Hvis det er nødvendigt, kan der indgives klage over kommunalbestyrelsens afgørelser om tilbud eller indholdet af tilbuddet eller afslag på tilbud om en ungdomsuddannelse for unge med særlige behov til Klagenævnet for vidtgående specialundervisning, jf. kapitel 5 i Lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov og kapitel 6 i bekendtgørelsen. Nærværende afsnit har til formål at afdække, hvorvidt der er indgivet klager, og hvori disse i givet fald har bestået. Dette dels for at belyse konkrete forhold omkring klageproceduren, men også for mere generelt at belyse den overordnede vurdering af ungdomsuddannelse for unge med særlige behov.

Ingen klagevejledning

Flere af familierne husker ikke at være blevet oplyst om muligheden for at klage, men da de ikke har haft behov herfor, udtrykker de ingen kritik i denne forbindelse.

Ingen anledning til at klage

Ingen af familierne har indgivet klager i forbindelse med ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, hvilket hovedsagligt begrundes i, at de ikke har haft anledning hertil.

To familier har overvejet at klage over manglende information og træghed

To af familierne påpeger imidlertid, at de har overvejet at klage. Den ene for at optimere informationsprocessen umiddelbart efter loven om ungdomsuddannelse for unge med særlige behovs ikrafttræden (i sommeren 2007), som opleves at have været mangelfuld, og den anden over den træghed, der karakteriserede henvisningsprocessen. Men det blev for begge familiers vedkommende ved overvejelsen.

En klage kan skade forholdet til kommunen

Generelt kan fraværet af klagesager ikke nødvendigvis betragtes som et udtryk for fravær af utilfredshed/fuld tilfredshed. Flere af forældrene peger på, at det at klage er forbundet med en vis usikkerhed om, hvorvidt det vil resultere i et dårligt forhold til den kommune, de er afhængige af i forhold til uddannelses tilbud m.m. til deres børn. Dertil kommer, at familierne forventer, at klagesager tager tid og energi, som der i forvejen ikke er for meget af i familier med unge med særlige behov.